

Om de eenheid van het Hooger Landbouwonderwijs 1).

„Discordia res maximae dilabuntur”.

Toen in October 1917 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal de discussies gevoerd werden over de Regeling van het hooger landbouw- en hooger diergeneeskundig onderwijs, was de belangstelling in het land zoowel als de bespreking der afgevaardigden niet zoozeer gericht op de vraag of de verheffing tot hoogeschool zou worden aanvaard, maar veel meer op de kwestie, wáár de landbouwhoogeschool zou gevestigd worden. Dat deze hoogeschool tot stand zou komen, daarover bestond geen twijfel meer, maar een principieele strijd werd in een uitvoerig debat uitgevochten. Zou deze hoogeschool dan te Wageningen gevestigd blijven of zou de plaatsing in de onmiddellijke nabijheid van een universitair centrum boven een kleine provincie-stad de voorkeur verdienen en eisch zijn voor een waardige en vol-wetenschappelijke ontplooiing, zooals men die van een hoogeschool wilde zien. Wij zagen dat die tegenstelling „provinciestad of universiteitsstad” belichaamd was tot den engeren strijd over de vraag „Wageningen of Utrecht.”

In deze discussies hebben bovenal de kamerleden DE VISSER, DE SAVORNIN LOHMAN en TEENSTRA er voor gepleit, dat de Landbouwhoogeschool niet naar de sfeer eener Universiteit zou worden verplaatst, maar in de landelijke omgeving van Wageningen zou worden gevestigd. En zoodanig is ook met overgrootte meerderheid de beslissing van de Kamer geworden.

Wij gaan thans niet meer het pro en contra van deze beslissing uitmeten. Aan een strijd van jaren werd een einde gemaakt. Wij willen nu niet nog eens achteraf „grübeln” en de mogelijke voordeelen eener universiteitsstad blijven opsommen. De beslissing is gevallen. De Regeering heeft de Hoogere Land-, Tuin en Boschbouwschool tot Hoogeschool verheven, zij heeft deze Nederlandsche Landbouwhoogeschool te Wageningen geplaatst. Velen zijn er zich van bewust geweest dat die plaatsing te Wageningen een des te grootere inspanning zou vereischen om deze nieuwe instelling ook werkelijk op het niveau eener hoogeschool te brengen. Maar zij rekenen op den volledigen steun der Regeering, nadat deze het zoo beslist heeft.

En zij die zich verbonden aan deze hoogeschool, lazen in die Wet tot regeling van het hooger landbouw- en hooger veeartsenijkundig onderwijs in Art. 1, dat de Regeering geen twijfel liet omtrent het karakter dezer hoogeschool: „*Hooger landbouwonderwijs en hooger veeartsenijkundig onderwijs omvatten de vorming en voorbereiding tot zelfstandige beoefening der landbouw- en der veeartsenijkundige wetenschappen en tot het bekleeden van maatschappelijke betrekkingen waarvoor opleiding in die wetenschappen vereischt wordt.*” Dus niet enkel een vakschool-opleiding voor maatschappelijke betrekkingen, maar ook de vorming tot zelfstandige beoefening der landbouwwetenschappen. En in Art. 7 zien wij dat tot die landbouwwetenschappen niet alleen toegepaste wetenschap maar ook eene reeks z.g. zuivere

1) Met toestemming van den schrijver nemen wij deze brochure (verschenen bij H. Veenman te Wageningen) in haar geheel over. (Red.).

wetenschappen behoort. Daarmee legde de Regeering vast, zooals trouwens geheel strookt met het begrip, dat men steeds in Nederland aan een hoogeschool, ook aan de Delftsche, heeft gehecht, dat aan deze hoogeschool de wetenschappen, die met den landbouw te maken hebben, ten volle zouden worden beoefend. Aan de leiders werd daardoor de zware taak opgedragen in de komende jaren uit het bestaande te ontwikkelen een hoogeschool in den vollen zin des woords. Maar door de Regeering werd hun de steun meegegeven, die besloten lag in die eerste woorden van artikel 1. Daarin toch werd reeds van te voren vastgesteld, dat aan deze inrichting niet kon ontzegd worden de bepaalde bedoeling, die elke hoogeschool behoort na te streven: tevens te vormen tot zelfstandige beoefening der wetenschappen.

Onder die auspiciën is een jaar geleden, 9 Maart 1918, dit schip in zee gegaan.

Nauwelijks is deze nieuwe hoogeschool in leven en worden de eerste voorbereidselen gemaakt voor haar verderen opbouw en verwezenlijking, of er wordt van de zijde der Regeering over deze hoogeschool reeds op een geheel andere wijze gesproken dan bij de debatten ruim een jaar te voren het geval was. Terwijl toen de voorstanders van verplaatsing naar een universiteitsstad de vrees uitspraken, dat de verplaatsing te Wageningen een gevaar kon zijn voor de vereischte wetenschappelijke ontplooiing o.a. door de moeilijkheid goede krachten blijvend aan die kleine plaats te binden, toen heeft de overgrootste meerderheid van de Tweede Kamer die vrees overdreven geacht en stemde — en onder haar ook de tegenwoordige Minister van Onderwijs en de heeren DE SAVORNIN LOHMAN en TEENSTRA — voor de plaatsing te Wageningen. Zij deed dit niet op grond van de opvatting dat deze hoogeschool toch in wetenschappelijken zin op een lager niveau behoorde te staan dan hetgeen het landbouwonderwijs bij een universiteit zou behooren te wezen. Neen, daarvoor stond in Art. 1 te duidelijk de bedoeling van de hoogeschool omschreven, en ware dat destijds uitgesproken in de Staten-Generaal, er zouden zich — hoop ik — dan stemmen verzet hebben tegen een zoodanig verheffen tot hoogeschool.

Bij de bespreking van de Staatsbegroting voor 1919 (Hoofdst. Depart. van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen) kwam in Januari ter sprake, zooals Minister DE VISSER het uitdrukte „de belangrijke kwestie van het landbouwonderwijs en het doctoraat in de landbouwkunde aan de Universiteit te Groningen,” en de Minister verklaarde, dat hij „sympathiek” tegenover deze zaak stond en reeds een conferentie aan zijn Departement had gehad met den president-curator der Groningsche Universiteit. Op het resultaat daarvan kom ik straks terug, ik wil er thans eerst op wijzen, hoe men bij het bepleiten van een landbouwdoctoraat aan de Universiteit *thans* zich uitlaat over het karakter der pas gestichte hoogeschool te Wageningen.

De Minister zelf zegt: „Er zijn echter twee motieven welke mij met groote sympathie tegenover deze zaak doen staan. In de eerste plaats het motief, dat door den heer DE SAVORNIN LOHMAN met recht op den voorgrond is geplaatst, namelijk dat *naast het in practische*

richting gaand onderwijs te Wageningen voor een dergelijk *theoretisch onderwijs in de landbouwkunde aan een der Universiteiten* wel degelijk plaats is." Zijne Excellentie maakt hier, om een argument te vormen voor het landbouwdoctoraat aan de Universiteit naast het pas aan Wageningen verbodene, een principieele scheiding tusschen twee soorten hooger landbouwonderwijs, welke ten eenenmale in strijd is met den geest en speciaal met art. 1 van de bovengenoemde Wet, en welke daardoor tevens een groote onbillijkheid inhoudt tegenover de pas gestichte hoogeschool en de aan haar verbonden krachten. Van hen toch wordt gevraagd deze inrichting in de komende jaren ten volle tot een hoogeschool verder te ontwikkelen om te voldoen aan de bedoeling der wet krachtens artikel 1. Maar door dezen Minister wordt, indien hij die principieele splitsing van het hooger Landbouwonderwijs van „Groningsche zijde” werkelijk blijft aanvaarden, aan de Landbouwhoogeschool, die zich ontplooiën wil, datgene ontzegd wat zulk een inrichting juist tot hoogeschool zal moeten stempelen. En indien ten gevolge daarvan dan later dit peil van hoogeschool niet zou bereikt worden, dan zou dit verwijt niet tot den tegenwoordigen Minister van Onderwijs en allerminst tot de Universiteit maar uitsluitend tot de Wageningsche hoogeschool gericht worden.

Vervolgens wil ik volledigheidshalve wijzen op het tweede motief door Minister DE VISSER aangevoerd. „En in de tweede plaats het motief, dat voor mij misschien van nog meer gewicht is, dat er een categorie van jonge mannen uit den landbouwstand is, die niet bepaald voornemens zijn een of ander *bedrijf* te gaan uitoefenen of *ambt* te gaan bekleden *waarvoor zij te Wageningen worden opgeleid*, maar die, wanneer zij later individueel en *zelfstandig* zullen werkzaam zijn in een bedrijf als hoofd van het geheel *meer theoretische kennis* begeeren te hebben, dan zij op dit oogenblik bezitten. Met die groote groep van *agrariërs* die op *intellectueele ontwikkeling* bedacht zijn, moet ten zeerste rekening worden gehouden.” Men ziet hierin bijkans nog scherper uitgedrukt hetgeen de Minister reeds in beginsel aan de wordende hoogeschool ontzegt „meer theoretische kennis,” „intellectueele ontwikkeling”; het wordt als van zelf sprekend beschouwd, dat het niet in de bedoeling en ontwikkelingslijn eener technische hoogeschool zou moeten liggen ook dit aan haar leerlingen te geven. Komt de Delftsche hoogeschool in dit opzicht zooveel te kort? Waarom hebben zij die deze principieele scheiding zoo gaarne ten bate van de Groningsche Universiteit naar voren brengen ten nadeele van een hoogeschool, die juist met kracht haar loop beginnen wil, waarom hebben zij zich daarbij wel gewacht de eenige technische hoogeschool, die ons in Nederland ten voorbeeld kon strekken, in hun pleidooi aan te halen? Omdat men zeer wel weet dat die voorgestelde splijting van hooger onderwijs voor toegepaste wetenschappen alleen plausibel schijnt en kans heeft te gelukken ten o zichte van eene instelling, die juist aan het begin van een nieuwe periode staat. Heeft men er ooit aan gedacht op denzelfden grond ook tegenover de Technische Hoogeschool te Delft te pleiten voor een meer wetenschappelijk doctoraat in technische wetenschap aan de Universiteit (bijv. technische botanie, toegepaste

scheikunde, mechanica, microbiologie; naast de reeds bestaande doctoraten in botanie, scheikunde enz.?

Terloops zij er op gewezen, dat de Minister zijn tweede motief voor een landbouwdoctoraat té Groningen grond op de behoefte van „die groote groep van *agrariërs*.” Het komt mij voor dat dit eenigszins strijdt met hetgeen Dr. DE VISSER ruim een jaar te voren als kamerlid deed pleiten tegen de vestiging der hoogeschool te Utrecht en vóór Wageningen. (Zie Hand. der 2e Kamer Verg. van 17 Oct. 1917): „Het streven naar dat hooger landbouwonderwijs aan de universiteiten (n.l. in Duitschland) is een gevolg van het streven van het groot-grondbezit in Duitschland, dat de jongelui naar een universiteitsstad tracht te trekken, omdat zij zich anders niet aan den landbouw zullen wijden. Spreker meent, *dat dit streven niet moet worden nagevolgd.*”

Hetzelfde streven naar een splitsing in twee soorten hooger landbouwonderwijs sprak eveneens bij de behandeling der Staatsbegroting voor 1919 uit de woorden van de reeds genoemde afgevaardigden de SAVORNIN LOHMAN en TEENSTRA, destijds beiden tegenstanders van verplaatsing naar de universiteit te Utrecht. De afgevaardigde TEENSTRA zegt van de landbouwhoogeschool „welke mijns inziens min of meer een *vakschool* is.” „Wij krijgen doordat bij de een de *wetenschappelijke studie om zich zelf*, bij de andere de *bekwaming tot een maatschappelijke betrekking* op den voorgrond staat, twee inrichtingen van zoo *geheel verschillend karakter*, dat het onnoodig is dat de een de ander door een ongewenschte concurrentie in haar ontwikkeling belemmert, integendeel, ik geloof dat door een gezonde concurrentie misschien de landbouwhoogeschool te Wageningen en het landbouwonderwijs aan een of meer der universiteiten de productie van onzen bodem in hooge mate zal worden gebaat.” Tevoren reeds zien wij den nadruk gelegd op deze productie: „Deze regeling is dringend noodzakelijk, vooral in dezen tijd, nu wij moeten komen tot verhooging van de productie van den bodem.” Dit laatste strookt niet met het karakter „der wetenschappelijke studie om zichzelf,” waarmee deze afgevaardigde tevens de afsplitsing van dit deel naar de Universiteit wil logisch maken.

De afgevaardigde DE SAVORNIN LOHMAN erkent, dat de Minister gewezen heeft op Art. 1 der hooger onderwijswet, maar zegt: „Het wil mij echter steeds meer voorkomen, dat het eigenlijk niet goed is deze twee doeleinden te willen bereiken door een zelfde onderwijs.” Zou deze afgevaardigde meenen, dat aan een hoogeschool de ongeveer 40 docenten van den wiskundige af tot den docent der zuivelbereiding of der bedrijfsleer toe door „eenzelfde onderwijs” hun doel bereiken? Wij erkennen juist, en wel parallel met Art. 1, twee richtingen van onderwijs (die intusschen door alle overgangen verbonden zijn), maar wij protesteeren, dat deze twee soorten van onderwijs kunstmatig uiteengehaald worden, terwijl zij juist zoo vruchtbaar en ter vermindering van eenzijdigheid aan één hoogeschool op elkaar moeten inwerken. Het is in het minst niet in het geestelijk belang van de studeerenden en evenmin van de productie van onzen bodem, waarmee men nu in dezen oorlogstijd zoo gaarne schermt als argument, dat deze twee richtingen in het landbouw-

onderwijs, op twee (of meer) verschillende plaatsen uit elkaar gezet worden.

Dezelfde afgevaardigde trok vervolgens een parallel met de rechtskundige faculteit, waarbij eveneens twee principieel verschillende richtingen bij onderwijs en docenten zijn op te merken. Ik wees hierboven reeds op hetzelfde bij de medische faculteit, terwijl ook onder de studenten zelf al naar aanleg en karakter deze beide soorten voorkomen. De genoemde afgevaardigde zegt hieromtrent: „Het verheugt mij, dat wij nu gelegenheid hebben die practische scheiding te maken voor het landbouwonderwijs.” Maar die conclusie is geheel foutief. Zeer zeker zijn die twee richtingen (met overgangen) te onderscheiden bij onderwijs, docenten en leerlingen, maar volgt daaruit, dat deze dus liefst ver uiteen in verschillende plaatsen gevestigd moeten worden? Dit zou juist paedagogisch en psychologisch een zeer groote fout zijn. Al zou het soms gewenscht zijn in medische en juridische faculteit ook in onderwijs, examen-eischen en eindtitel nog een zekere scheiding voor de studenten aan te brengen, niemand zou er over denken, dat er eenig nut in kon liggen (bij de juridische, medische en technische studie) die twee richtingen met opzet over verschillende plaatsen te verdeelen. Ik ben overtuigd, dat geen enkel autoriteit op paedagogisch onderwijsgebied daar anders dan nadeel in zien zou voor beide richtingen. De Wet zelve heeft dan ook voor Wageningen reeds in den te behalen graad, evenals te Delft, onderscheid gemaakt door naast den ingenieurstitel het behalen van den doctorstitel open te stellen. Ook daarin heeft de Wet behalve in Artikel 1 vastgelegd, dat het de bedoeling is, dat juist beide richtingen in het onderwijs en onderzoek aan de landbouwhoogeschool zullen vertegenwoordigd worden. Het is daarom en voor het begrip „hoogeschool” en voor den door de Wet daaraan verbonden doctorstitel *ongeoorloofd* ten bate van een Universiteit een zoodanige splinging in het hooger landbouwonderwijs aan te brengen, dat de richting die meer speciaal eene instelling tot hoogeschool stempelt en haar naast den ingenieurstitel ook het verleen van den doctorstitel waardig maakt, juist aan de pas gestichte en nog te bouwen hoogeschool ontzegt en onttrokken wordt.

Wij kunnen als bewijs dat in dit beginsel van twee richtingen het hoofdargument gelegd wordt door hen, die aan de Groningsche Universiteit dit voordeel willen bezorgen, en die daarmee bedoeling en toekomst van de landbouwhoogeschool geheel in strijd met de Wet neerhalen, ten overvloede nog wijzen op verdere uitlatingen. De heer TEENSTRA: „Toch gaat het onderwijs aldaar (Wageningen) in de richting van vakonderwijs. Dit is echter niet voor allen voldoende. Er zijn ook personen, die de wetenschap alleen om haar zelf beoefenen zonder zich de practische beoefening van den landbouw voor oogen te stellen, enz. . . .” Juist met die groep dient nu verder te Wageningen ook rekening te worden gehouden op grond van de verheffing tot hoogeschool, en om haar wet te doen uitvoeren zal de Regeering dit door gebouwen en verdere benoemingen mogelijk moeten maken.

De heer DE SAVORNIN LOHMAN: „Het verheugt mij dat de Minister die splitsing tusschen de opleiding met meer practisch doel gelijk te Wageningen geschiedt en de opleiding meer met het oog op de

wetenschap om haarzelf tot stand wil brengen." „Men splitst eenvoudig twee dingen, die ook eigenlijk gescheiden moeten blijven." Men kan bij een zoo geheel foutieve opvatting van de bedoeling eener technische hoogeschool moeilijk het belang voor de landbouw-wetenschap inzien.

In antwoord op een door mij in het Handelsblad van 24 Jan. 11. geplaatst artikel antwoordde de Groningsche hoogleeraar MOLL, dat de instelling van een landbouwdocoraat aan minstens één universiteit vooral daarom gewenscht is, omdat juist deze met haar meer algemeen karakter ook de gelegenheid moet geven het landbouwdocoraat te verkrijgen in eene omgeving waar meer nog de zuivere wetenschap om haar zelfs wil beoefend wordt en waar de gelegenheid is tot omgang tusschen personen van den meest verschillenden aanleg en toekomstige carrière. Ik vestig er weer de aandacht op, dat men er nooit aan gedacht heeft deze redeneering dan ook toe te passen tegenover de Delftsche hoogeschool, bijv. waar het betreft de toegepaste wetenschap der botanie, scheikunde, bacteriologie, mechanica, electrotechniek. Integendeel men tracht daar steeds beter deze vakken te steunen door er ook de zuivere natuurwetenschappen te doen beoefenen en er leerkrachten van die soort aanleg te binden. En voorzoover het werkelijk gaat om de zuivere wetenschap om haar zelfs wil, daar hebben immers de Universiteiten hun studies en doctoraten in de zuivere wetenschappen, zooals botanie, scheikunde, natuurkunde.

En daarom juist is dat doordrijven van een spling van het hooger landbouwonderwijs in twee richtingen, waarvan de meer wetenschappelijke van de landbouwhoogeschool weggehaald en aan de universiteit zou geklonken moeten worden, zoo door en door gezocht, omdat de Universiteiten reeds die zuiver wetenschappelijke richting door genoemde studievakken bezitten. De doctoren in botanie en scheikunde verwerven toch immers voor een groot deel betrekkingen, waarin zij hun wetenschappelijke kennis toepassen in verband met vraagstukken op landbouwgebied, en zij doen dit in het bijzonder in onze koloniën met groot succes.

Deze leerlingen der Universiteit blijven immers voor de door den afgevaardigde TENSTRA begeerde „gezonde concurrentie" met de toekomstige leerlingen der landbouwhoogeschool zorgen, geheel op dezelfde wijze als in de maatschappij de scheikundige en werktuigkundige ingenieurs naast de doctoren in de chemie en natuurkunde naar betrekkingen dingen, waarbij men soms aan de eene, dan meer aan de andere soort de voorkeur geeft. Wat beteekent nu de kunstmatige instelling van een universitair landbouwdocoraat, waardoor men behalve den landbouwingenieur (tevens soms doctor in de landbouwkunde) van de Wageningsche hoogeschool en de doctoren in scheikunde of plantkunde nog een rubriek gaat maken van universitaire doctoren in de landbouwkunde, die tusschen deze beide groepen in staat? Nog eens, men kan hieraan alleen een schijn van juistheid geven, nu thans de landbouwhoogeschool haar verdere ontwikkeling nog tegemoet gaat. En indien men soms vindt, wat m.i. bij den gelijktijdigen eisch van „wetenschappelijk onderzoek om zichzelf" niet anders kan, dat de doctoren in botanie en chemie tegenover vraagstukken en eischen der practijk wat al te theoretisch

en vreemd staan, laat men dan dien eigen fout verbeteren, maar dit niet doen door de eenheid van het hooger landbouwonderwijs voor goed te fnuiken.

Het zou bovendien iets nieuws zijn en geheel in strijd met tot dusver gevolgde beginselen en met den geest der wet, indien men bij een doctoraat (in casu in de landbouwkunde) twee soorten van verschillend gehalte ging onderscheiden. Voor zoover aanleg en begeerte der studenten dit verschillend karakter in hun studiekeuzen, heeft daarvoor de wet evenals te Delft ingenieurs- en doctorstitel naast elkaar reeds te Wageningen ingesteld.

Waar er gewezen is op de ideëele zijde der studie, die aan de Universiteit eigen is, daar kan ik uit ervaring verzekeren, dat onder de jonge menschen, die te Wageningen studeeren, het sterke verlangen heerscht dat men óók, naast de eischen die de verdere toegepaste wetenschappen meebrengen, vooral niet zal verwaarloozen, maar krachtig zal bevorderen de zuiver wetenschappelijke studie en de opleiding tot zelfstandig wetenschappelijk zoeken. Ook zij gevoelen het groote gevaar en de dreigende depressie, indien men, zooals ik uitvoerig heb aangehaald, een dusdanige principiëele splijting van het hooger landbouwonderwijs zou doorvoeren. Ook zij gevoelen sterk de dan dreigende depreciatie van den voor hen weggelegden doctorstitel en de geestelijke achteruitstelling, wanneer aan deze hoogeschool, bij den aanvang van haar loopbaan, weer geestelijke elementen in beginsel worden ontzegd, die haar juist een jaar te voren op grond van de bepalingen van hoogeschool en doctorstitel werden gewaarborgd. Tegenover deze studenten, voor wie thans de vijfjarige ingenieursstudie en het verhoogde collegegeld is vastgesteld, heeft de Regeering haar beloften gestand te doen. En zij doet dit in geen en deele als zij er toe mee werkt in de toekomst aan deze studenten die studiemakkers, die leermeesters en dat soort onderwijs te onttrekken, waarvan ook zij in hun belangrijke vormingsjaren geestelijk voedsel verwachten en waarop zij — thans aan een hoogeschool — te meer nog recht hebben 1).

Het zou mij ten zeerste verbazen, indien deze Regeering dit geestelijk belang zoo zeer uit 't oog zou verliezen. Juist waar de toegepaste vakken altijd het gevaar zullen opleveren op de materieele en oeconomische zijde der dingen voor jonge menschen te veel den nadruk te leggen, daar is het van groot belang, vooral als wij ook denken aan de vele studenten met een toekomst in onze Koloniën, dat de ideëele zijde der studie aan de landbouwhoogeschool krachtig wordt gesteund en vooral niet wordt afgesplitst naar de Universiteit.

In het bovenstaande heb ik uit de woorden der voorstanders van het landbouwdoctoraat te Groningen aangetoond, op welk beginsel bij hen allen het zwaarste argument berust. En tevens hoop ik duidelijk genoeg er op gewezen te hebben, hoe dat beginsel der twee richtingen en om de verdieping en eenheid van het hooger

1) Terloops wijs ik er op, dat destijds merkwaardigerwijze juist de afgevaardigde Teenstra tegen de verhooging van het collegegeld sprak, maar Minister Posthuma terecht het gevaar gevoelde, indien dit niet gelijk gesteld werd met dat der andere hoogescholen.

landbouwonderwijs en om de geestelijke behoefte eener studentenwereld — er juist voor pleit deze beide richtingen in één centrum bijeen te brengen. Ten slotte werd er op gewezen, dat de Regeering krachtens de Wet op het Hoogeronderwijs verplicht is deze splitsing van het hooger landbouwonderwijs tegen te gaan en de pas door haar gestichte hoogeschool in dezen in bescherming te nemen. Deze hoogeschool toch heeft althans het recht dat men haar eerst bijv. een tiental jaren den tijd geeft om te groeien en te bouwen en om te doen blijken, of zij zal voldoen aan hetgeen de Wet van haar verlangt: „een hoogeschool te zijn.” Maar dan moet men niet beginnen met haar de kans op eene goede vlucht te bemoeilijken door haar in haar beteekenis bij den aanvang te kortwieken en een voorbarige kritiek uit te oefenen op een instelling, die in wording is.

En deze hoogeschool heeft te meer het recht, dat men haar dezen tijd gunne, daar zij reeds vele jaren als Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool buiten haar schuld ten eerste is belemmerd in haar uitrusting, doordat de Regeering geen gebouwen kon toestaan, zoolang de plaats der vestiging niet beslist was. Dit is een achterstand, die met krachtigen steun der Regeering moet worden ingehaald en waarvoor wij thans den steun der Staten-Generaal inroepen. Te meer is het daarom niet geoorloofd van dezen overgangstoestand misbruik te maken, door daarop een principieele splitsing van het hooger landbouwonderwijs te baseeren en thans snel door te voeren. De haast die de afgevaardigde TEENSTRA bepleit om de productie van onzen bodem toch gauw te verhoogen, zal dan ook wel grootendeels (laat ons onderstellen onbewust) samenhangen met het feit, dat elk jaar werken en bouwen aan de Landbouwhoogeschool te Wageningen die voorgestelde splitsing minder redelijk zal maken.

Hoewel ik met dit betoog meen te kunnen volstaan, zoo moet ik toch in 't kort er op wijzen, dat inderdaad dit gevaar bestaat. Men wekt n.l. gaarne de voorstelling dat hetgeen men thans aan de Universiteit wil brengen niet zoo bedenkelijk is voor de landbouwhoogeschool en voor het landbouwonderwijs zelfs gewenscht is, zoodat men op die wijze wellicht iets gedaan krijgt, waarvan velen thans de draagkracht niet voorzien.

Het blijkt uit de mededeeling van den Minister van Onderwijs dat faculteit en curatoren aanvankelijk meenen te kunnen volstaan met aan de universitaire krachten één hoogleeraar in akkerbouw en landontginning toe te voegen, welke later misschien zal moeten en kunnen gevolgd worden door de benoeming van een hoogleeraar in veeteelt en zuivelbereiding. Deze voorstelling getuigt of van een onderschatting van de eischen der toegepaste landbouwvakken of van een opzettelijke bescheidenheid der eischen om deze lichter ingewilligd te krijgen en om later verder te gaan uitbreiden ten einde werkelijk te voldoen aan de aanvragen, die het dan eenmaal toegestaan doctoraat in de landbouwkunde natuurlijk stellen moet. Want indien men werkelijk deze zaak op zoo bescheiden voet zou willen houden, dan is deze inrichting veel te beperkt en voor de landbouwkundige vakken en richtingen veel te weinig gedifferentieerd om haar een landbouwdoctoraat toe te kennen en bestaat hiervoor naast de bekende doctoraten in biologie- en scheikunde

volstrekt geen reden. Zou men zich daarbij in tegenstelling met de landbouwhoogeschool enkel op den Nederlandschen landbouw richten, zoo is het des te meer te betreuren, indien men de eenheid van het algemeen hooger landbouwonderwijs gaat verbreken, door thans hier de opleiding te scheppen tot een doctoraat in den Nederlandschen landbouw, straks elders wellicht in Koloniale vakken, terwijl juist de hoogeschool docenten, leerlingen en leermiddelen voor land-, tuin- en boschbouw van Nederland en Koloniën vereenigt. Ook dit samengaan en samenwerken van deze verschillende richtingen rechtvaardigt de aanspraken dezer hoogeschool op een haar eigen doctoraat, gelijk ook de Delftsche hoogeschool haar doctoraat bezit. Voor dit doctoraat in de landbouwkunde thans inrichtingen te stichten, waar slechts één der landbouwkundige afdelingen en dan nog wel met een zoo gering aantal speciale leerkrachten zou vertegenwoordigd zijn, schijnt mij wederom niet gerechtvaardigd.

Maar geeft de Regeering ten nadeele der eenheid in het landbouwonderwijs hieraan eenmaal toe, dan is het einde niet te overzien. Men begrijpt zeer wel, als men dit Universiteits-landbouwonderwijs niet gebrekkig en half wil inrichten, dat men van jaar tot jaar uitbreiding en steun zal behoeven aan te vragen. En als thans de Regeering aan een universiteit gaat toestaan een stuk van de taak der landbouwhoogeschool te annexeren, zoo is er niets geen reden, waarom de Regeering straks aan een andere universiteit het recht zou ontzeggen zich voor de koloniale landbouwkunde met daaraan verbonden doctoraat te installeeren.

Laat de Regeering toch bijtijds nog mogen inzien op welk een gevaarlijken weg zij zich laat lokken, als zij breekt met het beginsel der eenheid in het wetenschappelijk technisch hooger onderwijs, gelijk dit voor Delft gehandhaafd is. Men weet toch hoeveel reeds aan ons kleine land het onderhoud en de concurrentie der betrekkelijk vele kleine Universiteiten kost, en nu zal men waarlijk de deur openzetten om voor de geheele verdere toekomst ook op het gebied van het hooger landbouwonderwijs een dergelijke strijd om leermiddelen en gebouwen ten bezware van 's Lands schatkist te ontketenen. De centralisatie (die immers in zulk een klein land geen nadeel heeft) brengt mee, dat de Regeering met minder kosten royaler hulpmiddelen, leerkrachten en gebouwen kan beschikbaar stellen. En terwijl reeds hiermee het hooger onderwijs ten zeerste gebaat en veel meer gediend wordt dan door de versnippering der middelen, komt hierbij de zeer belangrijke factor, dat niet alleen om de geldmiddelen maar bovenal om de leerkrachten decentralisatie groot nadeel zou doen aan het peil en de kracht van het landbouwonderwijs in Nederland. Het is bekend genoeg dat de keuze van voldoende goede leerkrachten en onderzoekers niet heel groot is en dat instelling van meer dan één centrum voor hooger landbouwonderwijs over en weer zal leiden tot een elkaar verzwakkende concurrentie.

Men zal uit den aard van dit betoog meenen op te maken, dat het gedreven wordt door vrees voor de toekomst der landbouwhoogeschool. Welnu, ik aarzel geen oogenblik met dat ook volmondig te erkennen. Maar dat wil allermintst zeggen, dat ik meen, dat de nu voorgestelde en door mij afgekeurde wegen elders tot een beter resultaat voor het hooger landbouwonderwijs zouden voeren. De

decentralisatie, het uiteenplaatsen van verschillend soort onderwijs, van verschillende leerkrachten, verschillend aangelegde leerlingen en van de vereischte leermiddelen zou — met verhooging van 's Lands onkosten — slechts leiden tot nadeel van het hooger landbouwonderwijs. In de eerste plaats wegens verstrooiing der krachten (materieel en intellectueel), en in de tweede plaats doordat de twee soorten van onderwijs, onderzoek, docenten en leerlingen in één centrum bijeengebracht, juist op zoo heilzame en vruchtbare wijze op elkaar inwerken, elkaar aanvullen en kritiseeren.

Om de eenheid van het hooger landbouwonderwijs — die de eenzijdigheid van elk der twee richtingen door samenwerking vermijdt en de synthese is van zuivere en toegepaste wetenschap — spreek ik de hoop uit dat de Regeering alsnog de ernst en het groote belang van deze zaak zal inzien. Het is te hopen, dat deze eerste Minister van Onderwijs, ofschoon hij reeds zijn sympathie voor het andere plan liet blijken, indien hij het gewicht en de juistheid der hier en elders door den Senaat der Landbouwhoogeschool — uitgesproken argumenten mocht gevoelen, op zijn aanvankelijk uitgesproken meening zal willen terugkomen.

WAGENINGEN, Maart 1919.

A. H. BLAAUW.